

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA‘LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TERMIZ DAVLAT PEDAGOGIKA INSTITUTI**

**MAVZU: “Innovatsion yondoshuv asosida “ILM YO‘LI “ variativ
dasturini amaliyotga tadbiq etish metodikasi”
70110201- Ta‘lim tarbiya nazariyasi metodikasi (Maktabgacha ta‘lim)**

Magistr akademik darajasini olish uchun yozilgan

**DISSERTATSIYA
TAQDIMOTI.**

Ilmiy rahbar: PHD Feruza Choriyeva__

Tadqiqotchi: _Feruza Saidova ____

Termiz-2023

DISSERTATSIYA ISHINING TARKIBIY TUZILISHI.

1-BOB.

1. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA INNAVATSION YONDOSHUVLAR ASOSIDA TA'LIM-TARBIYA JARAYONINI TASHKIL ETISH DOLZARB MASALA SIFATIDA.

1.1. Ta'lim-tarbiya jarayonida yoshlarga innovatsion yondoshuvlar asosida bilim berishning pedagogic asoslari.

1.2. Maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilgan dasturlar va davlat talablarining mohiyati.

1.3. Innovatsion yondoshuv asosida "ilm yo'li" variative dasturini amaliyotga tadbiiq etish me'todikasining nazariy asoslari.

2-BOB.

2. MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA INNOVATSION YONDOSHUV ASOSIDA DASTURLARNING JORIY ETILISHI.

2.1. Rivojlangan mamlakatlarda va O'zbekiston maktabgacha ta'lim tizimida ilg'or tajribalar tahlili.

2.2. "Ilm yo'li" variativ dasturidan foydalanish bo'yicha innovatsion me'todikani targ'ib topdirish va uning samaradorligi.

2.3. Innovatsion ta'limni amalga oshirishda, tarbiyachi-pedagoglarning axborot- texnologiyalarning qo'llashi va uning ta'lim tizimidagi samaradorligi.

3-BOB.

3. INNOVATSION YONDOSHUV ASOSIDA "ILM YO'LI" VARIATIVDASTURINI TADBIQ ETISH YUZASIDAN TAJRIBA SINOV ISHLARINING OLIB BORILISHI.

3.1. Tajriba ishining olib borilishi.

3.2. Tajriba ishining tahlil natijalari.

MAVZUNING DOLZARBLIGI.

Bugungi kunda, maktabgacha ta'limning rivojlanish davriga muvofiq tarzda maktabgacha ta'lim tashkilotlari faoliyatining zamonaviy metodologiyasini yaratish, davlat talablarini kompetensiyaviy yondashuv asosida takomillashtirish, o'quv-metodik majmualarning yangi avlodini yaratish hamda ularni amaliyotga joriy etishni takomillashtirish kabi yo'nalishlar belgilangan bo'lib, bu o'z navbatida mazkur jarayonni tadqiqiy va tahliliy yo'nalishga ega bo'lgan pedagogik tizim sifatida ko'rib chiqish maqsadga muvofiq. Jumladan "ILM YO'LI" variativ dastur, yangi dastur xisoblanib, bolalarni bir yillik maktabga tayyorlash majburiy ta'lim guruxlarida, qisqa vaqt ichida, ya'ni o'quv soatlari 3-3yarim soatga mo'ljallangan vaqtda, samarali metodika orqali, ularni har tomonlama rivojlantirish hamda, har bir bolaning induvidial kelib chiqishi asosida kerakli bilimni yetkazishdan iborat.

Tadqiqot maqsadi.

Maktabgacha ta'limda innovatsion yondashuv asosida "Ilm yo'li" variativ dasturini tarbiyalanuvchilarga tadbiq etish yo'llarini yaratish va ilmiy-metodik tavsiyalarni ishlab chiqishdan iborat.

TADQIQOT VAZIFALARI.

- 1. Ta'lim-tarbiya jarayonida yoshlarga innovatsion yondashuvlar asosida bilim berishning pedagogik asoslarini o'rganish**
- 2. Maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilgan dasturlar bilan tanishish.**
- 3. Rivojlangan mamlakatlarda va O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimida ilg'or tajribalar tahlilini yoritish.**
- 4. Innovatsion yondashuv asosida "Ilm yo'li" variativ dasturini tarbiyalanuvchilarga tadbiq etish yo'llarini ishlab chiqish.**

**Tadqiqotning
obyekti.**

**Termiz shahridagi 19 va 20
maktabgacha ta'lim tashkiloti
tarbiyalanuvchilari**

**Tadqiqot
metodlari.**

**Kuzatuv.
Suhbat .
Statistik tahlil.**

**Tadqiqotning
amaliy
ahamiyati.**

**Tadqiqotning ilmiy ahamiyati tadqiqot
ishining ilmiy xulosalari asosida olingan
materiallarning disertatsiya muammosi
bo'yicha, mahalliy tajribalar, ilmiy
manbalarning nazariy tahlillariga
asoslanganligi, eksperiment natijalarning
ilmiy tahlillariga asoslanganligida o'z aksini
topgan.**

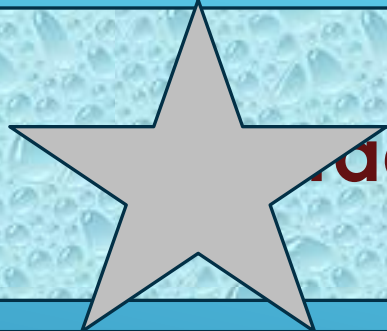

Tadqiqotning nazariy va amaliy ahamiyati.

Tadqiqotning ilmiy ahamiyati tadqiqot ishining ilmiy hulosalari asosida olingan materiallarning dissertatsiya muammosi bo'yicha mahalliy tajribalar, ilmiy manbalarning nazariy tahlillariga asoslanganligi, eksperiment natijalarning ilmiy tahlillariga asoslanganligida o'z aksini topgan.

Tadqiqotning ilmiy yangiliklari.

1. Innovatsion yondoshuv asosida “Ilm yo’li” variativ dasturini amaliyotga tadbiq etishdagi shakllar va vositalar aniqlandi.

2. Innovatsion yo’nalishda me’todlarni qo’llashda, majburiy ta’lim yo’nalishidagi bolalarning o’zlashtirish malakalarini kuzatish.

3. Majburiy ta’limda innovatsion yondoshuv asosida “Ilm yo’li” variativ dasturini, me’todika orqali, bolalarda bilim olish ko’nikmalarini shakllantirish, samaradorligini oshirishga yo’naltirilgan, ilmiy me’todik tavsiyalar o’rganildi va yangilari ishlab chiqildi.

**1.BOB. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA
INNOVATSION YONDASHUVLAR ASOSIDA TA'LIM
-TARBIYA JARAYONINI TASHKIL ETISH DOLZARB
MASALA SIFATIDA.**

1.1.

Ta'lim-tarbiya jarayonida yoshlarga innovatsion yondashuvlar asosida bilim berishning pedagogik asoslari

1.2.

Maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirish bo'yicha ishlab chiqilgan dasturlar va davlat talablarning mohiyati

1.3. Innovatsion yondashuv asosida "Ilm yo'li" variativ dasturini amalyotga tadbiq etish metodikasining nazariy asoslari;

1.1 Tarbiya va ta'lim jarayonida har bir pedagog bolaga tushunarli bo'lgan mazmunni tanlaydi, uning o'zlashtirishiga rahbarlik qiladi. Bola shaxsini rivojlantirishda tarbiyaning yetakchilik roli shu bilan belgilanadi. Bunda bolaning ruhiy-fiziologik imkoniyatlari, ularning jo'shqinligi hisobga olinadi. Shu munosabat bilan tarbiya jarayonining o'zi doimiy bo'lib qolmaydi. U o'zgarib boradi: uning mazmuni boyiydi va murakkablashadi, shakllari o'zgaradi, o'sayotgan odam shaxsiga ta'sir ko'rsatish usullari tobora xilma-xil bo'lib boradi.

- ▶ **Bola shaxsini rivojlantirishda tarbiyaning yetakchilik roli pedagogning ham yetakchilik rolini, uning har bir bola shaxsini shakllantirish uchun mas'uliyatini qaror toptiradi. Taniqli pedagog A.S.Makarenko pedagogning roli va mas'uliyatini ta'kidlab shunday yozgan edi:**
- ▶ **«Tarbiyaviy ta'sirning g'oyat qudratli ta'sir ko'rsata olishiga ishonchim komil. Agar odam yomon tarbiyalangan bo'lsa, bunda faqat tarbiyachilar aybdorligiga aminman. Agar bola yaxshi bo'lsa, buning uchun u tarbiyadan, o'z bolaligidan qarzdordir».**

1.2. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim vazirligining tashabbusi bilan 6-7 yoshli bolalarni har tomonlama rivojlantirish, ularga ta'lim-tarbiya berish va maktabga tayyorlash maqsadida, "Ilm yo'li" variativ dasturi ishlab chiqildi. Mazkur dastur maktabgacha ta'lim tashkilotlari uchun ishlab chiqilgan "Ilk qadam" Davlat o'quv dasturi, O'zbekiston Respublikasida ilk va maktabgacha yoshdagi bolalarning rivojlanishiga qo'yiladigan Davlat talablari, "Ilm yo'li" variativ dasturi bolaning to'laqonli rivojlanishi, tarbiyalanishi va o'qishini, uning maktabda ta'lim olishga samarali tayyorlanishini ta'minlashga qaratilgan, bolalarni maktabga tayyorlash bo'yicha xalqaro tajribalarning hisobga olinib, ishlab chiqilgan hujjat bo'lib sanaladi.

1.3. INNOVATSION YONDOSHUV ASOSIDA «ILM YO'LI» VARATIV DASTURNI AMALIYOTGA TADBIQ ETISH JARAYONIDA USHBU IKKI YO'LNI TAKOMILLASHTIRISHGA YAQINROQ YONDOSHISH TAVSIYA ETILADI.

1. INTENSIV RIVOJLANISH.

2. EKSTENSIV RIVOJLANISH.

INTENSIV RIVOJLANISH - PEDAGOGIK TIZIMNI ICHKI IMKONIYATLAR HISOBIGA TAKOMILLASHTIRISH.

EKSTENSIV RIVOJLANISH-QO'SHIMCHA KUCHLAR JALB ETISH YA'NI KO'RGAZMALAR HISOBIGA TAKOMILLASHTIRISHNI KO'ZDA TUTADI.

II. BOB. MAKTABGACHA TA'LIM TIZIMIDA INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA DASTURLARNING JORIY ETILISHI .

2.1. Rivojlangan mamlakatlarda va O'zbekistonda maktabgacha ta'lim tizimida ilg'or tajribalar tahlili

2.2 "Ilm yo'li" variativ dasturidan foydalanish bo'yicha innovatsion me'todikani targ'ib topdirish va uning samaradorligi

2.3. Innovatsion ta'limni amalga oshirishda, Tarbiyachi-pedagoglarning axborot-texnologiyalarini qo'llashi va ta'lim tizimidagi samaradorligi

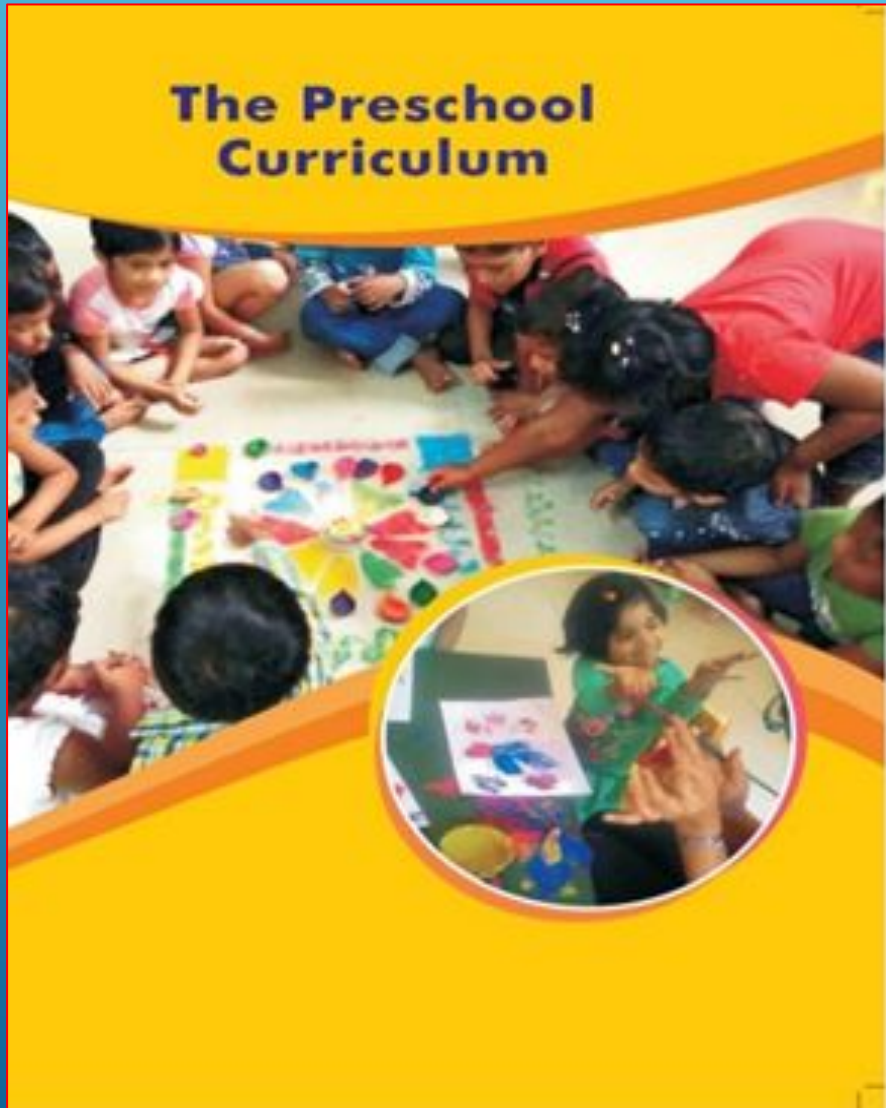

Horijiy tajribalarni o`rganish natijasi shundan iboratki, maktabgacha ta`lim va tarbiyaning davlat ta`lim standartlariga ko`ra, maktabgacha ta`lim-maktabgacha yoshdagi bolalar qiziqishi, iqtidori, induvidial, ruhiy va jismoniy hususiyatlari, ma`daniy extiyojlarini inobatga olgan holda, va bolada ma`naviy me`yyorlarning shakllanishi, hayotiy va ijtimoiy tajriba egallashini ko`zda tutgan har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan yaxlit jarayon hisoblanadi. Mana shu jarayonda, maktabgacha ta`lim tahkilotlariga qabul, turli davlatlarda turlicha boshlanar ekan.

O'zbekiston.	Belgiya.	Yaponiya.	Italiya.	Fransiya.
3 yosh.	2,5 yosh.	3 yosh.	3.yosh.	2.yosh.

O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risidagi qonunning 34 moddasiga binoan, bolalar yoshlariga qarab guruhlarga ajratilgan. Jumladan kichik guruh (3 yoshdan 4yoshgacha), o'rta guruh (4 yoshdan, 5 yoshgacha), katta guruh (5 yoshdan, 6 yoshgacha), maktabgacha tayyorlov guruh(6 yoshdan 7 yoshgacha).

O'zbekistonda maktabgacha ta'limning umumiy guruhlarida "Ilk qadam o'quv" dasturidan, maktabgacha ta'limning majburiy ta'lim yo'nalishida esa "Ilm yo'li" o'quv dasturidan foydalaniladi va shu asosida bolalarga ta'lim-tarbiya berish rejalashtiriladi, Buyuk Britaniyada esa, The Preschool Curriculum (maktabgacha ta'lim o'quv dasturi)dan foydalaniladi.

O'zbekiston maktabgacha ta'lim o'quv beshta rivojlanish sohasini, beshta rang ko'rinishida tasvirlasak, Buyuk Britaniya dastirida daraxt va ta'lim yo'nal tasvirlangan.

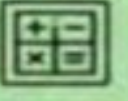
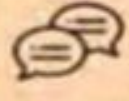

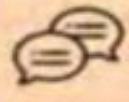

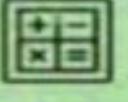

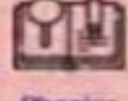
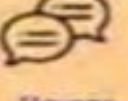
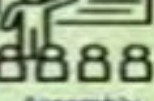

► **Buyuk Britaniy MTTlari uchun ham kun tartibi tashkil etilgan bo'lib, unga ko'ra, har bir kun bo'yicha belgilangan vazifalar ko'rsatilgan bo'lib, dushanba kun soat 7,50dan 8,05gacha davomat, soat 8,05dan 8,45gacha ertalabki badantarbiya (raqs, sport), 8,45dan 9,25 gacha ertalabki nonushta, 9'25dan 10,05gacha savol-javob, 10'05dan 10,45gacha erkin faoliyat, kunning qolgan qismi esa har kuni bir xil jarayonda tashkil etiladi. Seshanba kun esa 10'05dan 10,45gacha bolani mehnatga o'rgatish uchun slavene(qul) qilib ishlatish belgilangan. Juma kun, ya'ni haftaning so'ngi kunida bolalar uchun yig'ilish tashkil etiladi.**

Our School Day: Timetable

During the school day, the children will participate in a variety of timetabled activities to guide their learning, spending as much time outdoors as possible.

	7:50 - 8:05	8:05 - 08:45	08:45-09:25	09:25-10:05	10:05-10:45	10:45-11:25	11:25-12:05	12:05-12:45	12:45-13:25	13:25 - 14:05	14:05 - 14:45
MONDAY	Registration	 Performance	 Phonics	 Show & Tell	 Free flow	Outdoor	Lunch	Story	Sleep	Rest/ Quiet Time	Snack
TUESDAY		 PE	 Phonics	 Maths	 Slovene						
WEDNESDAY		 Performance	 Phonics	 Free flow	 Slovene						
THURSDAY		 PE	 Phonics	 Maths	 Free flow						
FRIDAY		 PE	 Phonics	 Slovene	 Assembly						

*please note that this is a sample timetable only, to give you an idea of the structure of the day. Parents receive a copy of the current timetable at the start of each academic year / upon enrolment.

▶ 2.2 “Ilm yo’li” variativ dasturidan foydalanish bo’yicha innovatsion me’todikani targ’ib topdirish va uning samaradorligi.

▶ Bugungi kunda har qanday davlatning barqaror taraqqiyoti asosini innovatsion faoliyat tashkil etadi. Tarix shundan dalolat beradiki, inson o’zining aql zakovati bilan dastlabki mehnat qurollarini o’ylab topishidan algoritm va zamonaviy, innovatsion kompyuterlar, quyosh va boshqa yuqori texnologiyalarni kashf etishgacha bo’lgan murakkab yo’lni bosib o’tdi. Sir emaski, XXI asr texnika va texnologiya asri. Hozirgi davr farzandlarining ham innovatsiyaga bo’lgan qiziqishlari yuqori darajadiligini inobatga olgan holda, uzluksiz ta’limning ilk bosqichi bo’lgan , maktabgacha ta’limdan boshlab, bolalarda innovatsion yo’nalishlar orqali ta’lim-tarbiya berish yo’lga qo’yilmoqda. Jumladan, 6-7 yoshli bolani maktabga tayyorlash maqsadida tashkil etilgan Majburiy ta’limda, bolalarga “Ilm yo’li” variativ dasturidan foydalanish bo’yicha innovatsion me’todikani targ’ib topdirish va qo’llash qanchalik samarali natija berishini bilmoqchi bo’lsak, bunda albatta, yangiliklarsiz ravishda qo’llanilayoygan ta’lim jarayoni bilan, yangiliklar kiritib qo’llaniliyotgan innovatsion ta’limni solishtirish natijasida, bolalarning bilimni va tafakkurini aniqlashimiz mumkin.

▶ Bolalarda ijodkorlikni rivojlantirishning samarali pedagogik texnologiyalaridan biri bu TRIZ - ixtirochilik muammolarini hal qilish nazariyasi. Bu mamlakatimizda 50-yillarda taniqli rus olimi, ixtirochi, fantast yozuvchi Genrix Saulovich Altshullerning sa'y-harakatlari bilan paydo bo'lgan. TRIZ - bu asl g'oyalarni topish, ijodiy shaxsni rivojlantirish uchun noyob vosita, ijodkorlikni o'rgatish mumkinligini va o'rgatish kerakligini isbotlovchi vositadir. TRIZ texnologiyasi bolalar bog'chalariga 80-yillarda kelgan. Ammo, shunga qaramay, u hali ham dolzarb bo'lib qolmoqda va pedagogik texnologiya talab qilinmoqda. Maktabgacha yoshga moslashtirilgan TRIZ texnologiyasi bolani "Hamma narsada ijodkorlik" shiori ostida o'qitish va tarbiyalash imkonini beradi.

TRIZ texnologiyasi va maktabgacha yoshdagi rivojlanishning klassik yondashuvi o'rtasidagi asosiy farq bolalarga mustaqil ravishda savollarga javob topish, muammolarni hal qilish, tahlil qilish va kattalar aytganlarini takrorlamaslik imkoniyatini berishdir. TRIZ texnologiyasi universal vositalar to'plami sifatida deyarli barcha faoliyat turlarida (ham ta'limda, ham o'yinlarda va rejim lahzalarida) foydalanish mumkin. Bu maktabgacha yoshdagi bolaning ongida dunyoning yagona, uyg'un, ilmiy asoslangan modelini shakllantirishga imkon beradi.

Muvaffaqiyatli vaziyat yaratiladi, qaror natijalari almashinadi, bir bolaning qarori boshqasining fikrini faollashtiradi, tasavvur doirasini kengaytiradi, uning rivojlanishini rag'batlantiradi.

Texnologiya har bir bolaga o'zining individualligini ko'rsatish imkoniyatini beradi, maktabgacha yoshdagi bolalarni qutidan tashqarida o'ylashga o'rgatadi.

▶ **Bolalar bog'chalarida quyidagi TRIZ usullari qo'llaniladi:**

▶ **- Aqliy hujum usuli.** Bu ijodiy faoliyatni rag'batlantirishga asoslangan muammoni hal qilishning operativ usuli bo'lib, unda munozara ishtirokchilaridan iloji boricha ko'proq yechimlarni, shu jumladan eng hayoliylarini ifodalash so'raladi. Keyin bildirilgan fikrlarning umumiy sonidan amaliyotda qo'llanilishi mumkin bo'lgan eng muvaffaqiyatlilari tanlanadi.

▶ **- Katalog usuli.** Usul ijodiy hikoya qilishni o'rgatish muammosini ko'proq hal qilish imkonini beradi. Hech kimga sir emaski, maktabgacha yoshdagi bolalar uchun monolog nutqining kichik tajribasi va faol so'z boyligining qashshoqligi tufayli ijodiy hikoya qilish qiyin

▶ "

▶ **Fokusli ob'ektlar usuli.** Ushbu usulning mohiyati bir yoki bir nechta ob'ektning xususiyatlarini boshqasiga o'tkazishdir. Bu usul nafaqat tasavvurni, nutqni, fantaziyani rivojlantirishga, balki fikrlashni boshqarishga ham imkon beradi.

▶ **"Tizim tahlili" usuli.** Usul tizimdagi dunyoni ma'lum bir tarzda o'zaro bog'langan, bir-biri bilan qulay ishlaydigan elementlar to'plami sifatida ko'rib chiqishga yordam beradi. Uning maqsadi ob'ektlarning roli va o'rnini, ularning har bir element uchun o'zaro ta'sirini aniqlashdir

▶ **Kollajlar yaratish.** Morfologik tahlil usuli yordamida fantastik belgilarni chizish (Kichik guruhda bolalar o'ylab topishga yordam beradi, o'qituvchi chizadi, bolalar rang berishga yordam beradi. Kattaroq yoshda bolalarning o'zlari chizadilar yoki sxematiklashtiradilar). Chizma elementlari bilan o'yinlar va treninglar o'tkazish: "Xat yeyuvchidan xatni saqlang" (syujet tasviriga harflar va raqamlarni chizish).

Moychechak metodi- Davlat talablarida, bolaning umumiy 5ta rivojlanish sohasi mavjud bo'lib, har bir yo'nalish bo'yicha, tarbiyachi bola bilan muntazam ishlaydi. Bolada bilish rivojlanish sohasni shakllantirishda "Quvnoq moychechak" metodi orqali ko'zlangan maqsadga erishsa bo'ladi. Ushbu metodning maqsadi, bolaning rang bilishi, hamda narsa va buyumlarni, uy va yovvoyi hayvonlarni, sabzavot va poliz ekinlarini, jonzotlarning bolalarini qaysi hayvonning bolasi ekanligini va ma'lum turkumlarga ajratishdan o'rgatishdan iborat. Bu metodda bolaning tafakkuri va bilish jarayoni rivojlanadi. Fikrlash doirasi charxlanadi. Quvnoq moychechak usuli orqali o'ynash quyidagicha olib boriladi. Bolalar ikta guruhga ajratiladi va guruhlariga nom beriladi. Rangli qog'ozlardan moychechak gulining yaproqlari yasaladi. Har bir yaproqqa rasmlar chiziladi yoki yopishtiriladi. Moychechak yaproqlarini magnit bilan, doskaga yopib qo'yamiz. 2ta guruhdan bitta bittadan bola chiqib keladi, hamda yaproqdagi rasmni qaysi turkumga tegishli ekanligini aytadi. Agar javob to'g'ri bo'lsa, o'sha yaproq ochiladi, noto'g'ri bo'lsa qaytadan yopiladi va o'sa guruhga tegishli boshqa bola javob berish uchun keladi. O'yin shu tarzda davom etadi. Qaysi guruhga tegishli moychechak birinchi ochilsa o'sha guruh g'olib bo'ladi.

Yig'indi metodi- ushbu me'totda balancing tafakkurini o'stirishda hamda uni muayyan yosh indikatorlarga to'liq egallashi uchun avvalo bir necha bosqichdan iborat jarayon amalga oshiriladi. Bular;

- ▶ Kuzatish;
- ▶ 2. Suhbat;
- ▶ 3. Rasm;
- ▶ 4. Izoh;
- ▶ 5. Fikr yig'indisi

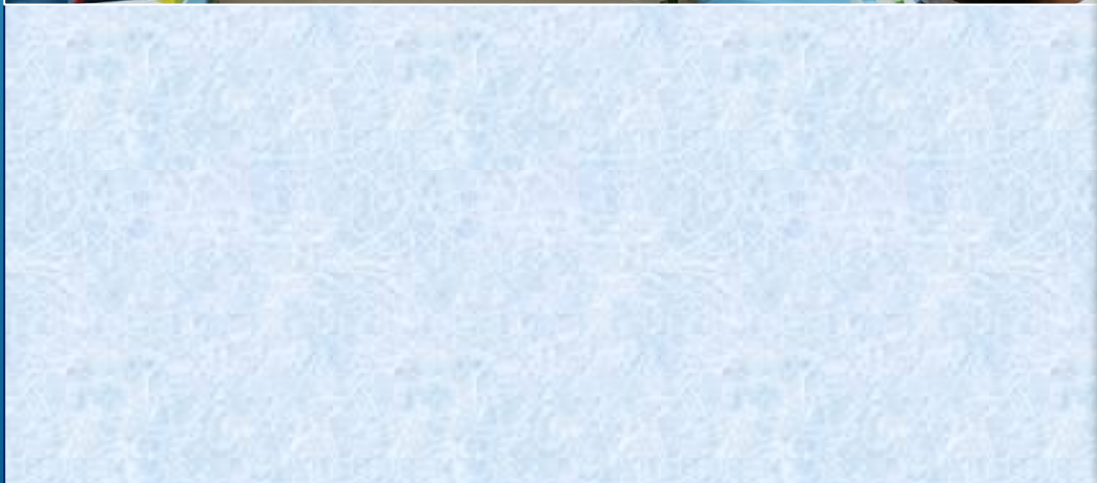
III-BOB. INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA “ILM YO‘LI” VARIATIV DASTURINI TADBIQ ETISH YUZASIDAN TAJRIBA SINOV ISHLARINING OLIB BORILISHI

3.1. Innovatsion yondashuv asosida “ilm yo‘li” variativ dasturi asosida 6-7 yosh bolalarning o‘yin texnologiyalari orqali o‘qish va yozish malakalarini shakllantirishga oid tajriba-sinov ishlarini tashkil etish.

3.2. Tajriba ishining tahlil natijalari

MAKTABDAGI   TAJRIBA.

Yig'indi metodi- ushbu me'totda balancing tafakkurini o'stirishda hamda uni muayyan yosh indikatorlarga to'liq egallashi uchun avvalo bir necha bosqichdan iborat jarayon amalga oshiriladi. Bular;

1. Kuzatish;
2. Suhbat;
3. Rasm;
4. Izoh;
5. Fikr yig'indisi.

YIG`INDI METODI.

Bu usul nafaqat tarbiyalanuvchi bolalarda balki talabalarga, pedagoglarda va o'quvchilarda ham qo'llash mumkin bo'lgan metod sanaladi. Faqat ularda o'qish ko'nikmalari shakllanganligi sababli, savol-javob asosida olib boriladi. Bundan maqsad esa, egallangan bilimlarni mustahkamlash, o'z-o'zini baholash

MUHR METODI- Bolalarni xotirasini charxash maqsadida muxr usulini qo'llash ham samarali natija beradi. Bu usul bolalar uchun juda qiziqarli va foydali usul bo'lib, bunda tarbiyachi bolaga multimediya orqali, 5-6 ta turli narsalarning suratini ketma ket joylashtiradi va ularning nomini bolalardan so'raydi. Ikkinchi marta esa, ushbu narsalarning bittasini olib tashlaydi lekin o'rni bo'sh turadi. Bolalar ularning nomini aytganda bo'sh turgan joydagi surat nomini ham eslab aytib o'tishi kerak. Keyingi jarayonda esa uchinchi narsa surati olinib tashlanadi va nomma-nom aytilganda olib tashlangan narsa surati ham eslanib aytiladi. O'yin shu tariqa oxirigacha o'ynaladi va o'yin so'ngida hech qanday surat qolmaydi. Boshida qo'yilgan narsalar suratini, bolalar xotirasida qolgan holatida aytadi. O'yinning muhr deb nomlanishi ham, bolalar xotirasiga hodisa va narsalarning muxrlanib qolishi bilan bog'liq holda qo'yilgan. Agar multimediyalarni qo'yishga sharoit bo'lmasa, bu suratlar ko'rgazma orqali yoki doskaga rasm chizish orqali ham amalga oshirilishi mumkun.

MUHR METODI.

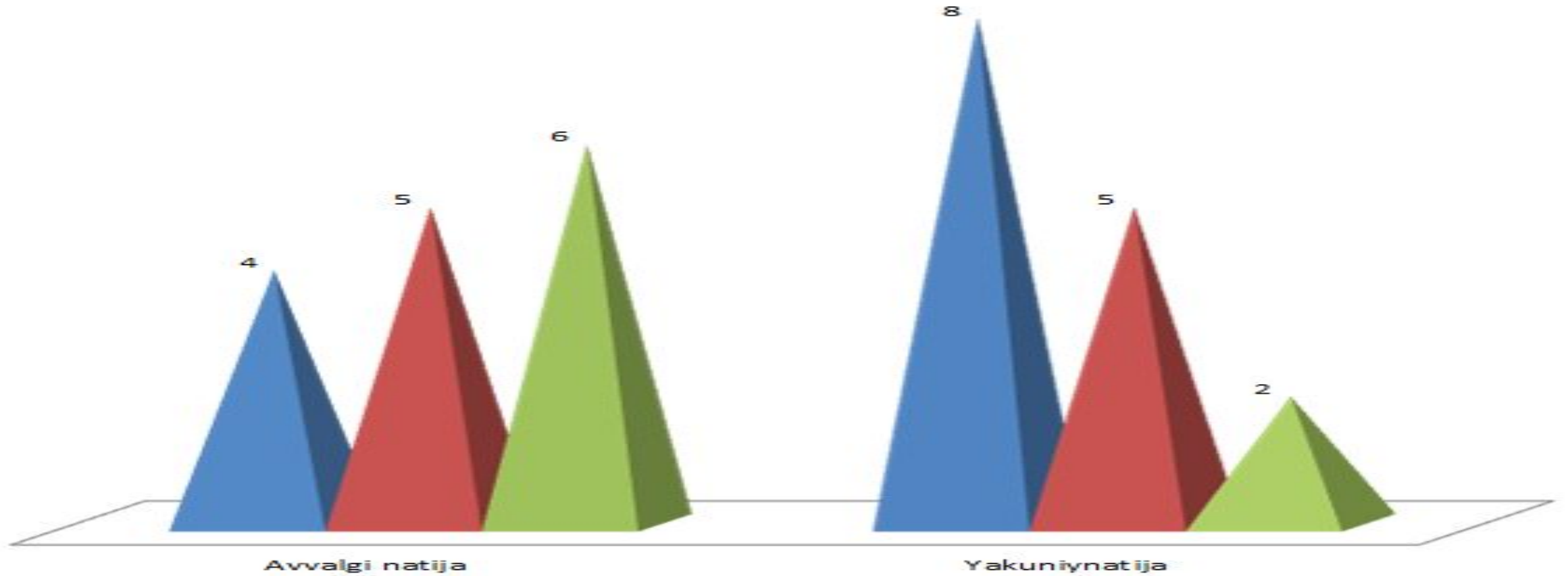

TRIZ elementlaridan foydalanish bo'yicha ish bosqichlari: Birinchi bosqichning maqsadi - bolani hamma joyda o'rab turgan qarama-qarshiliklarni topish va farqlashga o'rgatish. Gul va daraxt o'rtasida qanday umumiylik bor? Plakat va eshik o'rtasida qanday umumiylik bor? va boshq. **Ikkinchi bosqichning maqsadi** - bolalarni fantaziya qilishga, ixtiro qilishga o'rgatish. Masalan, qulay va chiroyli yangi stulni taklif qilish taklif qilindi. Faqat saqich qutilari bo'lgan cho'l orolida qanday omon qolish mumkin? **Uchinchi bosqichda** bola olingan bilimlarni qo'llaydi va muammolarning nostandart, original yechimlaridan foydalanib, har qanday qiyin vaziyatdan chiqish yo'lini topishni o'rganadi. Keling, har bir bosqichda faoliyat va mumkin bo'lgan usullarni batafsil ko'rib chiqaylik. Keling, har bir bosqichda faoliyat va mumkin bo'lgan usullarni batafsil ko'rib chiqaylik. 1-bosqichda siz bolalarni "Yaxshi-yomon" o'yinidan foydalanib, ko'rib chiqilayotgan ob'ektlar, hodisalarning qarama-qarshi xususiyatlarini topish va shakllantirishga o'rgatishingiz mumkin. **2-bosqichiga** o'tamiz. Prinsipial yangi yechim topishga psixologik inersiya to'sqinlik qiladi, hatto chaqaloqlarda ham bor. Savolga birinchi javob: Bo'g'irsoqni qanday saqlash kerak "- Tulkini o'ldiring. Shuning uchun bolalarning tafakkurini erkinlashtirish, fantaziya, tasavvurga erkinlik berish va shu bilan birga, masalani hal qilishning ma'naviy tomoniga e'tibor berish kerak. **3-bosqichida** biz ertak masalalarini yechamiz, ertak to'qamiz. Faqat hamma ertaklar yozilgan yoki aytilgan deb o'ylamang. Siz xohlaganicha yangi hikoyalar o'ylab topishingiz mumkin. Ammo ertaklarni tuzishdan oldin bolalarga ertak muammolarini qanday hal qilishni o'rgatish tavsiya etiladi. Qiyin ahvolga tushib qolgan ertak qahramonlariga yordam berishga harakat qilamiz.

Tajriba guruhida avvalgi va yakuniy natijalar tahlili

■ Yuqori ■ o'rta ■ Past

Tajriba guruhida avvalgi va yakuniy natijalar tahlil qilindi. Ushbu tahlilga ko'ra bolalarning tayyorgarlik holati yuqori darajadali 4 nafardan 8 nafar, ya'ni 27 foizdan 53 foizga oshirildi. Bolalarning tayyorgarlik holati past darajadali esa 6 tadan 2 taga, ya'ni 40 foizdan 13 foizga kamayganligi aniqlandi.

Uchinchi bob yuzasidan xulosa

6 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda o'yin texnologiyalarini qo'llashni takomillashtirish bo'yicha o'tkazilgan tajriba-sinov ishlarida quyidagilar o'rganildi va tahlil qilindi:

- 6 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda o'yin turlari va ularni maktabgacha ta'lim tashkilotida qo'llash jarayonlari;**
- 6 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda o'yin texnologiyalarini qo'llashni takomillashtirish usullari;**
- 6 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda bolalar bilan o'tkaziladigan turli o'yinlarning bola rivojlanishidagi ahamiyati;**
- Tarbiyachi-pedagogning bolalar o'yinlarini tashkillashtirishdagi o'rni.**

Yuqoridagilarni o'rganish jarayonida esa 6 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashda o'yin texnologiyalar qo'llashni takomillashtirish jarayonida tarbiyalanuvchilarning bilim darajalarini tekshirish maqsadida suhbat, so'rovnoma va o'yin texnologiyalari o'tkazildi. Bundan tashqari 1-sinf o'quvchilarida mavzuning muammoli tomonlari o'rganildi.

6 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan bolalarni maktab ta'limiga tayyorlashdagi guruhda bolalarning o'yin jarayoni kuzatilib o'rganildi. Ular bilan turli o'yinlar o'tkazildi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

- 1. O'zbekiston respublikasi Prezidentining 2017 yil 7 fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-farmoni O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami. – Toshkent, 2017.**
- 2. O'zbekiston Respublikasi Ta'lim to'g'risidagi Qonun. 2020 yil 23 sentyabr. O'RQ-637son.**
- 3. O'zbekiston Respublikasi "Maktabgacha ta'lim-tarbiya to'g'risida"gi Qonuni. 2019 yil 16-dekabr. O'RQ-595-son.**
- 4. 2017-2021 yillarda maktabgacha ta'lim tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risidagi PQ-27 07-son qarori. 29.12.2016.**
- 5. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha Ta'lim Vazirligining "Ilm yo'li" 6 yoshdan 7 yoshgacha bo'lgan bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash dasturi. 2019 yil 20 sentyabr.**

•

6. Maktabgacha ta'lim tashkiloti pedagogining kasbiy standarti. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha ta'lim Vazirligi. Toshkent-2020.
  7. A.R.Meliboyev. L.T.To'raqulov "Maktabgacha ta'lim jarayonini o'qitishda innovatsion pedagogik texnologiyalar" bo'yicha ilmiy qo'llanma 2015.
  8. "Maktabgacha yoshdagi bolalarni o'yinli texnologiyalar orqali savodxonlik tajribalari" virtuallabschool.org internet blogi.
  9. Suyarova A.X "O'yin vositalari asosida boshlang'ich ta'lim samaradorligini oshirish" maqolasi.2020 y.
  10. Biryukova E.I.ning "Dov o'qituvchilari uchun Triz texnologiyasi. Bolalar bog'chasida triz texnaogiyasi" maqolasi.
- Elektron ro'yxatlar;
11. <https://cyberleninka.ru/article/n/maktabgacha-ta'limda-axborot-va-innovatsiyalarning-o'rni/viewer>.

E'TIBORINGIZ UCHUN RAHMAT!

